

Pozytywizm

Czas trwania epoki: w Europie - od 1850 do 1880
w Polsce - od 1864 do 1890

Główne prądy literackie:

realizm	Artystyczna próba odtworzenia życia takim, jakie ono jest. Zadanie artysty sprowadza się do opisu tego, co widzi w najdokładniejszy i najuczciwszy sposób, jak to tylko możliwe.
naturalizm	Prąd literacki, który charakteryzował się dokumentalizmem. Fikcja literacka została ograniczona na rzecz przekazania problematyki społecznej. Wprowadzono także nowe typy bohaterów – ludzi pochodzących z najniższych (miejska biedota, chłopstwo), a nawet z marginesu. Tematem utworów stały się zaś sprawy związane z ich codzienną egzystencją. Akcentowano niesprawiedliwość społeczną i powszechny wyzysk.

Główne kierunki filozoficzne:

Pozytywizm (A. Comte)	Podstawowa teza pozytywizmu głosi, że jedynie prawdziwą wiedzą jest wiedza naukowa, która może być zdobyta tylko dzięki pozytywnej weryfikacji teorii za pomocą empirycznej metody naukowej.
Ewolucjonizm (H. Spencer)	Koncepcja wyrosła na bardziej ogólnej idei postępu (progresywizmu) , która postuluje istnienie jednej dominującej linii ewolucji i w myśl którego wszystkie społeczeństwa (na całym świecie choć może w różnym tempie) przechodzą przez te same stadia rozwoju. Założenie ewolucjonizmu u Spencera polegało na tym, że społeczeństwa ewoluują od form prostych do coraz bardziej złożonych. Następuje to w przypadku społeczeństw poprzez łączenie się (zwykle na drodze podboju) w większe, bardziej złożone całości (proste łączą się w złożone, złożone w podwójnie złożone itd.). Organizm społeczny, podobnie jak organizm biologiczny jest pewną całością, którą charakteryzuje ciągły rozwój. Uwarunkowany jest on warunkami zewnętrznymi, zarówno naturalnymi (które określają możliwości rozwoju gospodarki), jak i społecznymi. Spencer zaproponował również mechanizm analogiczny do teorii doboru grupowego w biologicznej teorii ewolucji: społeczeństwa lepiej dostosowane do aktualnych warunków mogą pokonać (i wchłonąć) gorzej przystosowane, razem osiągając wyższy stopień złożenia.
Determinizm (H. Taine)	Koncepcja filozoficzna , według której wszystkie zdarzenia są połączone związkiem przyczynowo-skutkowym, a zatem każde zdarzenie i stan jest <i>zdeteminowane</i> przez swoje uprzednio istniejące przyczyny (również zdarzenia i stany)
Utylitaryzm (J.S. Mill)	Powstała w Anglii w XVII w. i trwająca do XIX w. koncepcja etyczna, zgodnie z którą działanie jest

	uznawane za dobre moralnie, jeżeli chcąc zaspokoić własne przyjemności i potrzeby oraz zabiegając o własny interes, służy się dobru ogółu. Utylityści usiłowali wykazać, że interes indywidualny i ogólny nie muszą być przeciwstawne, a w przypadku sprzeczności możliwe jest ich uzgodnienie.
scjentyzm	nurt filozoficzny ukształtowany w początkach XX w. pod wpływem osiągnięć w poszczególnych naukach szczegółowych. Scjentyści uważali, że nauki przyrodnicze dostarczają wiedzy pewnej, polegającej przede wszystkim na stwierdzaniu faktów i odkrywaniu praw, stanowią więc podstawę do całości ludzkiej wiedzy. Nauka wg scjentystów powinna stać się narzędziem człowieka w jego walce o byt, a także orężem w walce o wolność myśli

Hasła programowe polskich pozytywistów

Realizm polityczny	Tymczasowe pogodzenie się z utratą niepodległości
Praca organiczna	Skoro społeczeństwo jest jednym organizmem, należy dbać o jego wszechstronny ekonomiczny i kulturalny rozwój.
Praca u podstaw	praca natury oświatowej nad podniesieniem poziomu życia przede wszystkim chłopów, Pozytywiści rozumieli konieczność pracy na rzecz najbiedniejszych i najbardziej upośledzonych warstw narodu, które mając możliwość pełniejszego włączenia się w struktury społeczne, swoją pracą pomnożą bogactwo ogólnonarodowe. Sięgnąć należało więc do tych, którzy zajmując miejsce u podstaw społeczeństwa, stać się mogą mocnym i trwałym filarem.

Kreowane typy bohaterów:

Człowiek pracy	Społecznik	Żyd	Dziecko	chłop
np. Stanisław Wokulski (<i>Lalka</i>), Joanna Lipska <i>A...B...C...</i> Eliza Orzeszkowa	np. Stanisław Wokulski, prezesowa Zasławska (<i>Lalka</i>)	np. <i>Mendel Gdański</i>	np. <i>Antek, Janko Muzykant</i>	np. <i>Szkice węglem</i> Henryk Sienkiewicz, <i>Nasza szkapka</i> Marii Konopnickiej, <i>Placówka</i> Bolesława Prusa

Główni twórcy polskiego pozytywizmu:

Adam Asnyk Eliza Orzeszkowa Henryk Sienkiewicz
 Maria Konopnicka Bolesław Prus

Podstawa programowa:

*Bolesław Prus *Lalka*, Fiodor Dostojewski *Zbrodnia i kara*

Teksty omawiane na zajęciach:

Adam Asnyk: *Do młodych, Daremne żale*; Maria Konopnicka: *Mendel Gdański, Miłosierdzie gminy*; Bolesław Prus: *Kamizelka, Z legend dawnego Egiptu, Lalka*; Eliza Orzeszkowa: *Nad Niemnem* (fr. - *Legenda o Janie i Cecylii, Nad powstańczą mogiłą*), *Gloria victis*; Fiodor Dostojewski *Zbrodnia i kara*